

Iwona Jończyk

Nauczyciel dyplomowany plastyki,
zajęć artystycznych i wiedzy o kulturze

Opinia o programie nauczania przedmiotu *plastyka*
pt. *Spotkania ze sztuką* dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum
autorstwa Marty Ipczyńskiej i Natalii Mrozkowiak

1. Wstęp i komentarz

Program nauczania przedmiotu *plastyka* pt. *Spotkania ze sztuką* jest przeznaczony dla nauczycieli, ale został stworzony z myślą o uczniach jako odbiorcach sztuki, którzy na poprzednich etapach edukacji zdobyli podstawową wiedzę i umiejętności z zakresu plastyki.

W programie nauczania *Spotkania ze sztuką* nacisk położono na aktywność twórczą i interpretacyjną ucznia oraz poszerzenie treści dotyczących sztuki współczesnej, z akcentem na współczesne awangardy artystyczne, aktywizację kulturalną i twórczą uczniów, rozwijanie wrażliwości estetycznej i kształtowanie postaw krytycznych wobec współczesnych zjawisk kultury. Dzięki temu uczniowie mają możliwość świadomego odczytywania języka wizualnego i posługiwania się nim w komunikacji społecznej.

2. Ocena zgodności programu z podstawą programową kształcenia ogólnego

Program *Spotkania ze sztuką* jest zgodny z założeniami zawartymi w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia* (Dziennik Ustaw z 2018 r. poz. 467), w zakresie celów i treści kształcenia odnośnie uczestnictwa w kulturze, znajomości sztuki awangardowej i multimedialnej.

3. Ocena poprawności merytorycznej i dydaktycznej programu nauczania

Program *Spotkania ze sztuką* bardzo dobrze realizuje podstawę programową dla III etapu edukacyjnego, prezentując szereg wiadomości oraz rozwijając umiejętności i postawy. W atrakcyjny sposób przekazuje podstawowe informacje dotyczące kultury szeroko pojętej oraz dziedzin sztuki, szczególnie sztuki współczesnej. Program dostarcza najważniejszych wiadomości z zakresu historii i teorii sztuki, kształci świadomość roli tradycji, wyrabia umiejętność odczytywania znaczeń symboli zawartych w sztukach wizualnych, rozwija kompetencje w zakresie interpretacji dzieł sztuki jako komunikatów kulturowych, kształci wrażliwość estetyczną i wzbudza potrzebę samorealizacji poprzez aktywność twórczą.

Ponadto rozwija umiejętność pracy w grupie, nawiązywania relacji interpersonalnych, pogłębia świadomość znaczenia sztuki w kulturze, umożliwia zdobycie wiedzy na temat tradycji kulturowej i najnowszych form sztuki, generuje postawę otwartą na indywidualne uczestnictwo w kulturze i kontakt z różnorodnymi dziełami sztuki.

Treści nauczania zawarte w programie dotyczą sztuki i kultury w bardzo szerokim pojęciu, zarówno od strony teoretycznej (rodzaje kultury i dziedziny sztuk wizualnych, interpretacja dzieła sztuki), jak również praktycznych aspektów zjawisk kulturowych (zastosowanie multimediiów w kulturze, przygotowanie wystaw, projekty artystyczno-edukacyjne itp.).

Program *Spotkania ze sztuką* jest dostosowany do 30 jednostek tematycznych z podręcznika wraz z działaniami twórczymi ukierunkowanymi na sztukę współczesną. Istotną rolę w realizacji programu odgrywa sprzęt audiowizualny, czasopisma traktujące o sztuce, foldery z bieżących

wystaw i internet jako źródło informacji, a przede wszystkim podręcznik pt. *Spotkania ze sztuką*, w którym zawarte zostały najważniejsze informacje.

4. Ocena założonych w programie sposobów osiągnięcia celów

Program *Spotkania ze sztuką* wiąże się ze specyficznymi potrzebami młodzieży u progu dorosłości, nabywającej kompetencje, umożliwiające świadome i kreatywne funkcjonowanie w przestrzeni społeczno-kulturowej. Program zakłada połączenie celów kształcenia i wychowania, wynikających ze specyfiki przedmiotu. Treści przedmiotu *plastyka* pozwalają na zdobycie wiedzy i kompetencji świadomego uczestnika kultury, a równocześnie kształtują postawę twórczą i wrażliwość estetyczną.

Zaprezentowane w programie metody nauczania (podające, poszukujące, wdrażające do praktycznego działania i oglądowe) pozwalają na zdobycie wiedzy teoretycznej, jak również konkretnych umiejętności, typowych dla świadomej percepcji i recepcji sztuki.

Sposób oceniania, zaproponowany przez autorki programu *Spotkania ze sztuką*, uwzględnia zarówno aktywność, kreatywność i inicjatywę podczas zajęć, a nie jedynie stopień opanowania wiedzy przez ucznia.

W PSO wzięto pod uwagę specyfikę przedmiotu, cele edukacyjno-wychowawcze (nabycie wiedzy, umiejętności, kształtowanie postaw) oraz działania twórcze.

Ponadto program *Spotkania ze sztuką* koreluje z innymi przedmiotami nauczania: językiem polskim (opis dzieła sztuki, charakteryzowanie zjawisk artystycznych, umiejętność konstruowania wypowiedzi i logicznej argumentacji w mowie i piśmie), historią (kontekst czasowy zjawisk artystycznych, powiązanie dzieła sztuki z czasem jego powstania i biografią artysty, uwarunkowania społeczno-polityczne nurtów sztuki oraz rola tradycji w kulturze), językiem obcym nowożytnym (wymowa obcojęzycznych nazwisk i terminów i ich etymologia), informatyką (wykorzystanie technologii cyfrowej jako źródła informacji i środka przekazu, tworzenie wypowiedzi z użyciem komputera dzięki programom do obróbki grafiki i edycji tekstu oraz umiejętność korzystania z zasobów internetowych z poszanowaniem praw autorskich), plastyką (odwołania do wiedzy i umiejętności zdobytych w poprzednich etapach nauczania).

5. Zakładane osiągnięcia ucznia

Osiągnięcia ucznia zostały określone w obszarach wiedzy i umiejętności oraz postaw.

Uczeń potrafi: wymienić tradycyjne i współczesne dziedziny sztuk wizualnych; rozpoznać najważniejsze techniki plastyczne i strategie artystyczne; posługiwać się podstawowymi terminami z zakresu tradycyjnej i współczesnej sztuki i kultury; omówić środki wyrazu typowe dla poszczególnych dziedzin sztuki i wskazać ich zastosowanie na wybranym przykładzie; dokonać chronologicznego przeglądu dziejów sztuki oraz nurtów i kierunków sztuki współczesnej; scharakteryzować sztukę danej epoki lub stylu, wymienić reprezentatywne dzieła i twórców; powiązać dzieło sztuki z miejscem i czasem powstania na podstawie cech charakterystycznych; rozpoznać najwybitniejsze dzieła sztuki, podać nazwiska ich twórców; wymienić przykłady muzeów i innych instytucji kultury oraz scharakteryzować ich działalność i cele; rozpoznać i opisać cechy charakterystyczne sztuki i kultury lokalnego środowiska oraz wskazać jego relacje z kulturą globalną i sztuką światową; korzystać z różnych źródeł informacji i przekazu, w tym także z zasobów internetowych; stworzyć wypowiedź z użyciem środków wyrazu sztuk plastycznych i wizualnych; wyrazić własną opinię na temat wybranego dzieła sztuki oraz skonstruować analizę i zinterpretować dzieło sztuki (uwzględniając formę, treść, funkcję, znaczenie, kontekst); ocenić znaczenie sztuki w procesie kształtowania tradycji i dziedzictwa kulturowego oraz jej wpływ na kształt współczesnej kultury; pracować w grupie, przestrzegając zasad kultury osobistej; kierować się w opiniach tolerancją wobec różnorodnych wartości estetycznych.

6. Materiały dydaktyczne

Narzędziem realizacji programu jest podręcznik pt. *Spotkania ze sztuką*, składający się z trzech części: 1. *Kultura, sztuka i my* – przedstawia w dwóch rozdziałach treści dotyczące kultury i sztuki we współczesnym świecie; 2. *Analiza i interpretacja dzieła sztuki* prezentuje tytułowe zagadnienia w podziale na trzy rozdziały dotyczące formy, treści oraz sposobu odczytania sensu dzieła sztuki; 3. *Awangarda i sztuka współczesna* omawia w ośmiu rozdziałach najważniejsze kierunki i nurty sztuki współczesnej, będące dziedzictwem i kontynuacją osiągnięć Wielkiej Awangardy początków XX wieku. Uzupełnieniem każdej części są *Poradniki* oraz prezentacje wybranych ośrodków sztuki współczesnej w Polsce. Dzięki przejrzystemu układowi graficznemu poszczególnych rozdziałów w strukturze podręcznika łatwo porządkować nowe informacje i wyszukiwać powiązania między nimi. Dostępność informacji zapewnia przejrzysty układ graficzny poszczególnych rozdziałów, wyraźnie wyróżniający poszczególne części tematyczne. Materiał ilustracyjny zamieszczono w odpowiednich proporcjach względem tekstu, co zachęca do przyswajania wiedzy.

7. Wnioski końcowe

Metody, jakie zaproponowały autorki programu *Spotkania ze sztuką*, są bardzo zróżnicowane i stanowią szeroki wachlarz możliwości efektywnej pracy.

Wśród metod podających są: praca z tekstem na bazie podręcznika (uczniowie poszerzają zakres wiedzy teoretycznej i nabywają praktyczne umiejętności niezbędne dla świadomej recepcji i interpretacji sztuki); nauczanie pojęć (przykłady ilustrujące nowe treści); praca z materiałem ilustracyjnym (albumy, czasopisma, filmy i multimedia traktujące o sztuce); opis dzieła sztuki (rozwijający kompetencje ucznia poprzez analizę dzieła – techniki wykonania, kompozycji, kontekstu, symboli itp.); opowiadanie w formie wykładu i korekta w trakcie tworzenia pracy plastycznej o charakterze zbiorowym lub indywidualnym, oparta na dialogu nauczyciel-uczniowie.

Metody poszukujące to między innymi: rozmowa nauczająca (zwłaszcza w odniesieniu do konstruowania przez uczniów wypowiedzi o charakterze analitycznym i krytycznym), heureka (ukierunkowana na aktywne, samodzielne konstruowanie wiedzy przez ucznia); metoda hermeneutyczna (umożliwia formułowanie wypowiedzi na temat dzieł sztuki bez konieczności odwoływania się do kontekstów teoretycznych, historycznych i biograficznych); mapa myśli (bazuje na komunikatach wizualnych, porządkuje informacje podane w formie wizualnej, jest uniwersalnym narzędziem wspierającym uczenie się); portfolio (uczy wyszukiwania i segregowania wiadomości na wybrany temat, korzystania z różnych źródeł informacji); dyskusja (kształci umiejętność formułowania i wypowiedzania opinii na temat sztuki, rozwija umiejętność prowadzenia kulturalnej rozmowy); burza mózgów (rozwija wyobraźnię i uczy aktywnej współpracy); linia czasu (w nauczaniu historii sztuki pozwala przystępnie ukazać granice czasowe epoki lub stylu, ich kolejność oraz wzajemne powiązania).

Metody wdrażające do praktycznego działania to: działania kreatywne (tworzenie przez ucznia wypowiedzi w postaci prac plastycznych oraz realizacji projektów z zakresu sztuk wizualnych) i projekt (praktyczne wykorzystanie zdobytej wiedzy).

Metody oglądowe: instruktaż (praktyczna prezentacja zagadnień związanych z technikami sztuk plastycznych lub nowych mediów używanych do tworzenia dzieł sztuki współczesnej); wycieczka (służy nabywaniu oraz utrwalaniu wiedzy przez doświadczenie, obserwację, przeżycie); drama (odwołuje się do sfery emocji i odczuć, łączy w sobie obszary działania, odkrywania i przeżywania).

Program *Spotkania ze sztuką* zawiera wszystkie istotne elementy nauczania przedmiotu *plastyka* na III etapie edukacji. Materiał zawarty w programie jest bardzo dobrze skonstruowany pod względem merytorycznym i dydaktycznym. Proponowane treści, cele i metody nauczania są

świetnie dobrane pod względem atrakcyjności pracy z uczniem i specyfiki przedmiotu, jakim jest plastyka.

Wprowadzenie mediów do programu nauczania w dobie XXI wieku jest trafnym posunięciem, a korelacja z innymi przedmiotami nauczania to pozytywny aspekt łączenia treści i umiejętności międzyprzedmiotowych. Zaproponowane przez autorki programu sposoby oceniania są bardzo przystępne i właściwe dla tego typu zajęć. Program spełnia wymogi formalne i jest zgodny z podstawą programową.

Osobiście bardzo polecam skorzystanie z programu *Spotkania ze sztuką* i podręcznika do nauki plastyki o tym samym tytule.

Iwona Jończyk